

בשלה תשפ"ד: הלכות מן

שמות פרשת בשלה פרק טז

(כג) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר יִקְנֶה שְׁבִתוֹן שְׁבֵת קִדְּשׁ לִיקְנֹק מִחֶר אֶת אֲשֶׁר תֹּאפּוּ אִפּוּ וְאֶת אֲשֶׁר תִּבְשְׁלוּ בִשְׁלוּ וְאֶת כָּל הָעֵדוּף הַנִּיחֹו לָכֶם לְמִשְׁמַרְתָּ עַד הַבֹּקֶר:

רמב"ם פ"ט שבת ה"ג - המבשל על האור דבר שהיה מבושל כל צרכו או דבר שאינו צריך בישול כלל פטור

תלמוד בבלי מסכת יומא דף עה עמוד א

כתיב טוברדת הטל על המחנה לילה [ירד המן עליו] וכתיב יויצא העם ולקטו וכתיב יאשטו העם ולקטו. הא כיצד? צדיקים ירד על פתח בתיהם, בינונים - יצאו ולקטו, רשעים שטו ולקטו. כתיב לחם וכתיב עגות וכתיב וטחנו. הא כיצד? צדיקים - לחם, בינונים - עוגות, רשעים - טחנו בריחים.

רש"י מסכת יומא דף עה עמוד א

לחם - משמע אפוי.

עוגות - משמע קודם אפייה.

מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי פרק טז

(כג). אמ' להן הוא אשר דבר ייי שבתון שבת קדש ליי אמרו לו אימתי אמ' להן מחר את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו על האפוי אפו ועל המבושל בשלו ר' יהושע אומ' הרוצה לאפות מתאפה לו והרוצה לבשל מתבשל לו ר' אלעזר המודעי אומ' את אשר תאפו אפו וגומ' הרוצה (לידע) לטעום דבר האפוי טועם בו <טעם> כל אפויין שבעולם דבר בשול טועם בו טעם כל בישולין שבעולם ר' אל' <עזר אומ' את אשר תאפו אפו וגומ' על האפוי אפו ועל הבישול בשלו כיצד יום טוב שחל להיות בערב שבת מנין אתה אומ' שאין רשאין לופות ולבשל אלא אם כן עירבו ת"ל את אשר תאפו אפו וגומ' על האפוי אפו ועל המבושל בשלו ואת כל העודף וגומ'

תלמוד בבלי מסכת חולין דף קט עמוד ב

אמרה ליה ילתא לרב נחמן: מכדי, כל דאסר לן רחמנא שרא לן כוותיה, אסר לן דמא - שרא לן כבדא, נדה - דם טוהר, חלב בהמה - חלב חיה, חזיר - מוחא דשיבוטא, גירותא - לישנא דכוורא, אשת איש - גרושה בחיי בעלה, אשת אח - יבמה, כותית - יפת תאר, בעינן למיכל בשרא בחלבא! אמר להו רב נחמן לטבחי: זויקו לה כחלי.

חיד"א פתח עינים חולין קט

**בעינין למיכל בשרא בחלבא וכו' מכאן השבתי
לנכבד גביר אחד שחקר בענין המן
שהיה משתנה והיה טעמו כטעם הדבר שחפץ אם
חשב לאכול חזיר או שאר איסורין וטעמן במן
אי עבד איסורא. והשבתי דכיון דיודע דמה
שאוכל הוא התר סגי והראיה דילתא אמרה בעינין
למיכל בשרא בחלבא וא"ל ר"ג זויקו לה כחלי
א"כ אפי' טועם אן[אי]סור כיון דמה שאוכל יודע
שהוא התר אין בדבר איסור. ותו דזה היה מעשה
שמים להתהפך המן כפי מה שרוצה לטעום ואם
חשב לאכול איסור המן לא היה מתהפך אם היה
עושה איסור בזה ועוד הארכתני בלקוטי בס"ד :**

פתח עינים - ב' / אזולאי, חיים יוסף דוד בן רפאל יצחק זרחיה / עמוד 258
הודפס מאתר אוצר החכמה

חומת אנך בהעלתך אות ו

לדיקים. הרב הגדול הזכור ז"ל: ך זכרנו את הדגה. מכאן
 שמדליקין כרות בשבת שזעתי שזה מאמר רז"ל. ופירש
 הרב המפולפל כוהר"ר אליעזר דאצילה ז"ל דהנה יקשה
 דמאי קאמרי זכרנו את הדגה והלא כל מה שרולים לעולם
 טועמין. אלא מוכרח דמראית עין הוא עיקר וכמ"ס לא
 חשבע עין לראות וכלל דאיכא שציעה צעין ומה תשכיל
 דלריך להדליק כר בשבת דכתיב וקראת לשבת עונג וישבע
 עינו לראות מאכלי שבת ע"כ שזעתי משם הרב הזכור
 ז"ל. ויש מי שהקשה על דברי הרב ז"ל דמה יוכיח הוכח
 ממ"ס זכרנו את הדגה דמראית העין העיקר דילמא ממ"ס
 זכרנו את הדגה היינו דגים טמאים שהמון לא היה משתנה
 לעולם הטעם אלא בדבר טהור וא"כ אין כאן הוכחה להדליק
 כר שבת. ולי ההדיוט יש לקיים דברי הרב ז"ל דנראה דהגם
 דיחשוב לעולם ויין שאינו טהור המון היה משתנה. דכיון

חומת אנך (תורה, חמש מגילות) / אזולאי, חיים יוסף דוד בן רפאל יצחק זרחיה / עמוד 194
 הודפס מאתר אוצר החכמה

דהמאכל הוא החר הגם שיטעום טעם מין שאינו היתר
 שרי ודמי למ"ס בחולין דף ע"ב אורה ליה ילחא לרב נחמון
 מכדי כל דאסר לן רחמנא שרא לן כוותיה אסר לן דמא שרא
 לן כבדא לדה דם טוהר וכו' צעין למיכל צשרא צחלצא א"ל
 זויקו לה כחלי. הרי דכל שהדבר מותר הגם דיט לו טעם
 המין האסור שרי. וה"כ אפשר דהמון היה משתנה והיה טעמו
 כטעם המין האסור שיחשוב האדם בלבו דהמון הוא היתר
 גמור. וזוהי נתיימו דברי הרב ז"ל כמזו' ויש לרמוז וקראת
 לשבת עונג ג' גימטריא עין עם הכולל רמז שידליק כרות בשבת
 מסכי מראית העין כמדובר: ז אלדד ומידד ומתכבאים צוחנה.

חומת אנך (תורה, חמש מגילות) / אזולאי, חיים יוסף דוד בן רפאל יצחק זרחיה / עמוד 194
 הודפס מאתר אוצר החכמה

צפנת פענח ח"א סי ב

סימן ג' [להנ"ד]

בגדר מן. [השאלה היה אם מותר
לטטוס טעם איסור במן]. עי' **ט**
סגהדרין ד' נ"ט ע"ב ברש"י דאין בזה
גדר איסור, ועי' בתוספתא מטשרות פרק
ג' המטליא לא נהגו היחר וכו' ר"ל
דהוא דבר הגעשה מכמה מינים מליאות
אחת כמבואר בע"ז ד, ל"ח ע"ב דגעשה
מכרפס ופשתן ונאסר בשביעית מכל
אדם. עי' בירושלמי סוף מטשרות ושביעית
פ"ט. מ"ח חל עליו גם שם חלתן ולא
נטשה מין חדש לגמרי, אך כאן ל"ש זה,
ועי' מנחות ס"ט ע"ב גבי חטים שירדו
בעבים. וגם נ"ח בין גם דזה מתקיים
בין להבדיל כשפים ועי' בהוריות דף י'
גבי נגעי כשפים ובורושלמי נויר פ"ה
גבי נאנסה ע"י כשפים, וגדה ד' מ"ג
ע"א גבי כל גופו מרגיש ע"ש ומאד יש
להאריך בגדר דברי הרמב"ם במורה
נבוכים ח"ב פרק כ"ט דאין דבריו נכונים

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף נט עמוד ב

מי איכא בשר היורד מן השמים? - אין, כי הא דרבי שמעון בן חלפתא הוה קאזיל באורחא, פגעו בו הנך אריותא דהוו קא נהמי לאפיה, אמר: ידהכפירים שאגים לטרף. נחיתו ליה תרתי אטמתא, חדא אכלוה וחדא שבקוה. איתיה ואתא לבי מדרשא, בעי עלה: דבר טמא הוא זה או דבר טהור? - אמרו ליה: אין דבר טמא יורד מן השמים

רש"י מסכת סנהדרין דף נט עמוד ב

הא אמרו ליה אין דבר טמא יורד מן השמים - ודבר שאינו הוא, ואם ישנו - טהור הוא.

שו"ת חתם סופר חלק ב (יורה דעה) סימן שכ

אלף שלומים מגבהי מרומים לך התלמיד וחביב נחמד אף נעים כמהו' ליזר דרעזניץ נ"י.
יקרת מכתבתך הגיעני ואשר בקשת להשיבך בענין העושה שליח לתרום או להפריש לו חלה פשוט הדבר דשניהם יכולים לשאול השליח והבעה"ב אלא אם השליח שואל על נדרו ומתחרט מעיקרא על מה דיהיב דעת' להפריש מצד זה ונעקר הנדר מעיקר' והדרה הכרי או עיסה לטבלי' א"כ חוזר ומפריש תרומה או חלה אחרת כי עדיין לא עשה שליחתו כלל דההפרשה ראשונה הוה כמעשה קוף בעלמא כיון דהמחשבה נעקרה מעיקרא והכרי עדיין בטבלו משא"כ כשהבעה"ב מתחרט צריך הוא להתחרט על עיקור מה שנתן דעתו על דעתו של זה השליח ע"ז הוא מתחרט מעיקרו וא"כ ממילא בטל שליחות קמיית' וצריך לחזור ולמנות שליח מחדש ואע"ג דבעלמא אחר שנעשה השליחות תו לא מצי לבטל השליחות מ"מ בעושה שליח לידור עבורו דהיינו כעין הפרשת תרומה וחלה וקרבת וכדומה שעיק' השליחות הוא שמוסר לו דעתו שכל מה שידור השליח יהי' כאלו הוא נדרו א"כ אם מתחרט על מה שמוסר דעתו לזה השליח נתבטל המעשה מעיקרא ולא הוה אחר שנעשה המעשה כי הוה כדמעיקרא ומהיות טוב שיתירו להם נדרם שניהם השליח והבעה"ב.

ואמנם לענין ברכה שכבר בירך לע"ד אין כאן חשש ברכה לבטלה כלל נהי דבחנם אין לשאול על הנדר ולגרום ברכה שאינה צריכה שנית אבל מ"מ אם אירע שהתחרט משום טעם ויחזור ויתרום ויברך שנית אין כאן שום בית מיחש לברכה ראשונה שהיתה לבטלה כי אין כאן ברכה לבטלה שככה מברך וציונו לפרוש תרומה חלה וענין הפרשת תרומה חלה הוא שישאר לו כח לשאול עליהם וכה ציונו להפריש אותם ע"ד זה וכן עשה והפריש ועתה אין לי פנאי להביא שום ראי' כי רבו טרדותי לא יאומן כי יסופר ודי בזה דברי אהובך. פ"ב יום ד' יו"ד כסליו תקע"ה לפ"ק. משה"ק סופר מפפד"מ.

שו"ת חת"ס יו"ד סי' רנג

יקרת מכתבו מסולאים בפז הגיעני לנכון יום אתמול שבת קודש ושם נאמר כי נסתפק בדין אם לברך על טבילת גר קטן שנתגייר ע"י אמו הואיל וקיי"ל בכתובו' י"א ע"א ובש"ע י"ד רס"ח דאם הגדיל יכול למחות א"כ אולי הוה ברכה לבטלה או אולי נאמר אפי' אם ימחה בו לכשיגדל מ"מ אינו מיעקר עקר הקדושה למפרע אלא מיגז גיזו מכאן ולהבא אבל למפרע כל היינות שנגע בהם מותר' וכן אם בעל אשה בהיות בן ט' לא נפסלה ביאתו דכה ב"ד יפה שהטבילוהו וכיון דאהני מעשי ב"ד ליכא ברכה לבטלה ובקש ממני לחוות דעתי הקלושה.

אבל כד מעינת שפיר הא ליתא דודאי אין בו ספק כלל דעקרה הגיורת למפרע והיין הנשאר שנגע בו קודם מחאתה הוא ככל מגע גוי קטן ביין שלנו ואם בא על בת ישראל נפסלה מהכהונה וישראל שבא עליו בנושאי' פטור מכתובה וכשאנסה אין לה קנס מכל מקום מברכי' בשעת טבילה בלי פקפוק וממקומו הוא מוכרע שהרי

הקשו תוספות הא אין שליחות לקטן ואפילו למ"ד יש שליחות משום דאתי לכלל שליחות אבל עכו"ם דלא אתי לכלל שליחות אין לו שום זכי' ות' תוס' דהאי עכו"ם הואיל וסופו לבוא לידי שליחות ע"י הגירות ה"ל כקטן ישראל דעלמא שיש לו זכי' בקטנותו לחד גי' בב"מ הוה מדרבנן ולחד גי' מדאורייתא נמי לפני יהושע העלה אפי' אי אין זכי' לקטן מדאורייתא בעלמא מ"מ ע"י ב"ד יש זכי' מן התורה כדילפינן מנשיא א' למטה ע"ש וכמ"ש והאריך בנקודת הכסף סי' ש"ה וק' נמי דלמא התם בישראל דאתי לכלל שליחות עכ"פ ואכתי בעכו"ם מנ"ל וצ"ל כנ"ל דהכא כיון שע"י טבילה זו סופו לבוא לידי שליחות ה"ל כקטן ישראל שב"ד זוכי' עבורם ולמא שכ' תוספות נמי ר"פ בן סורר ומורה בסוף הדבור דטבילת גר ע"ד ב"ד דאורי' ממתן תורה וטף ונשים במדין מ"מ צ"ל התם גופי' מה"ט הוה דכיון דע"ז אתי לכלל שליחות כח ב"ד יפה להיות שלוחם עבור' מעתה בקטנותם וכ"ז תינה אי לא ימחה אבל אי ימחה מיד כשיגדל נמצא לא אתי לכלל שליחות מעולם א"כ הדרה ק"ל איך יעשו ב"ד שלוחם עבורם שנאמר שיהיה ישראל עד שעת מחאה ויהיה מגעם ביין כשר ולא יפסלו בת ישראל בביאתם אע"כ אה"נ דהטבילה מיתלי תלי וקאי וכן מוכיח ביותר ביאור ממ"ש תוס' בכתובו' י"א הנ"ל דבור המתחיל אביי וכו' אבל הכא סבירא ליה לרבא דמשום טעמא שלא יהיה חוטא נשכר אין ליתן לה כיון דמן הדין אין לה שהרי נכרי' גמורה היא אם תמחה עד כאן לשונו הרי מבואר להדי' שהיא נכרית גמורה למפרע וזה ראי' ברורה באין ספק....

ואומר אני בטח אם יארע שאכל אחר מן הכרי ונתחר' על התרומ' דמתשיל על התרומה ויהדר הכרי לטבלו אין לו לחוש במה שאכלו טבלים דבשעה שאכלו בהיתרא קאכיל ולא היה צריכים לחוש למלתא חדתא וה"נ בנידן דידן דכוותי' ומה"ט לא פריך נמי הש"ס איך נשא את הגירות הזאת ולא חשש שתמחה משום דמוקמי' בחזקתה וכן נמי לא ה"ל למיפריך בפשיטות אמאי ישלם קנס וכתובה דלמא לא היה מתחייב לה כלל דלמא תמחה ואפי' אי רובם אינם מוחים מכל מקום אין הולכי' בממון אחר הרוב דז"א כיון שמחזיקי' אותה בגירות גמורה לכל דברי' א"כ אפילו לענין ממון נמי וכמ"ש והאריך בכיוצא בזה מורי' צ"ל בהפלאה ספ"ק דכתובות ולא הוה קשי' ליה לאביי ורבא אלא לפי מה דהוה ס"ד דיהבינא לה מיד ואיכא לברורי' להמתין עד שתמות ביהדות ויותן ליורשיה לפי הס"ד דתוכל למחות לעולם וכל מה דאיכא לברורי' מבררי' באיסור חמור ליתן מעו' להחזיק ידי עוברי עבירה משו"ה הקשה ודבר זה מתבאר מלשון הרמב"ם פ"י ממלכים אשר ז"ל שמא תטול ותגדול ותמחה ונמצאת זו אכלת בגיותה מעות שאין לה זכות בהם אלא בדיני ישראל עד כאן לשונו למדנו מלשון זה שע"י המחאה נעקרה הגירות למפרע ואין לה קנס ולמדנו עוד דאי לאו דהוה אכלה בגיותה לא הוה חיישי' דבתר השתא אזלי' וא"נ הרמב"ם מפרש ואכלה בגיותה אפילו תאכל בקטנותה ולא תשאר ממנו כלום מ"מ למפרע אכלה בגיותה.

ספורנו שמות פרשת בשלה פרק טז

(כז) יצאו מן העם. מן המחנה אל מקום רחוק חושבים למצא ממנו שם, כי לא נאמנה את אל רוחם: ללקוט. וזה היה חלול שבת בלי ספק אם היו מלקטים הדבר ממקום גדול, כאמרם ז"ל האי מאן דתלש כשותא מהזמי והיגי חייב משום תולש (שבת קז ב):

רבינו בחיי שמות פרשת בשלה פרק טז פסוק יב

ובבקר תשבועו לחם וידעתם כי אני ה' אלהיכם. שתברכו את שמי על המזון. כענין שכתוב: (דברים ה, י) "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך", ומכאן אמרו רז"ל: (ברכות מח ב) משה תיקן להם לישראל ברכת הזון בשעה שירד להם המן, ומזה אמרו ברכת המזון דאורייתא, אבל ברכת המוציא דרבנן, מק"ו ומה כשהוא שבע מברך כשהוא רעב עאכ"ו.

לצרכה, חבל ל"ע דהא חמר לעיל מ"ח צ' משה תיקן לישראל צה"ז
 צשעה שירד להם מן הרי שעל המן מצרכין צה"מ, ואמרינן יומא
 ע"ה צ' שהיה נבלע צאיצרים כו' ומה חני מקיים ויתד תהי' לך כו'
 עיי"ש, ומצואר שהמן היה משקה ומרוה את האיצרים צלי ענין
 כל עיכול והוא צצחינת ענין הצשם ואיך יתכן עליו צה"מ, וע"כ
 ש"ס תנאי שלא יתעכל אלא כשהפסיק חבל כשמצרכין תיכף לאחר
 אכילה לא אכפת לן צנתעכל כמו צרכת התורה שלאחריו [הגלמוד
 מצה"מ] וצרכת ראי' וכיו"צ, אלא שצצה"מ יכול לצרך אף שהפסיק
 משום דכ"ז שלא נתעכל נמשך מעשה האכילה לענין שאין השהי'
 הפסק, וצמן היו לריכין לצרך תיכף צלא הפסק, ולפ"ז גם צצשם
 שייך לצרך צ"א, ול"ל העטם דלא מצרכין כמש"כ רש"י משום דלא
 חשיב לא תקנו צו חכמים צ"א.

חזו"א איש - אורח חיים, מועד / קרליץ, אברהם ישעיהו בן שמריהו יוסף / עמוד 88
 הודפס מאתר אוצר החכמה

גליוני הש"ס ברכות מח:

חיוצ צהומ"ז עי' תוקי לעיל ל"ח אי ד"ה האי ולי' דק"ל לרי'
 נחמן צעל המאמר דכאן כמ"ד ציומא ע"ה אי דכל המינין
 טעמו צונן טעמו ומומשן ע"ש וע"כ שפיר הי' חיוצ צהומ"ז
 כעל לחם ממש כיון דה"י גם צונן טעם ומומשן של לחה.

גליוני הש"ס - א (ורעים, מועד) / ענגיל, יוסף בן יהודה / עמוד 35
 הודפס מאתר אוצר החכמה